

„Svetlo svieti v tme, ale tma Ho nepohltila“ (J 1,5)

Svetlo Pravoslávia

SPOLOČENSKO -DUCHOVNÝ OBČASNÍK

pre stredné Slovensko

číslo 27, rok 2010

Sláva Isusu Christu!

V prvom rade sa chcem poďakovať všetkým prispievateľom, ktorí sa pravidelne podieľajú na tvorbe tohto pravoslávneho časopisu. Som rada, že príspevky prichádzajú už aj zo zahraničia, konkrétne zo Srbska. Takisto sa chcem poďakovať aj vám, milí čitatelia, pretože aj vďaka vám vychádza Svetlo Pravoslávia už siedmy rok.

Nedávno som sa vrátila k prvým číslam, mysliac si, že to už je staré čítanie, no veľmi som sa mýlila. Uvedomila som si, že duchovné čítanie nemôže nikdy zostarnúť na rozdiel od kadejakých plátok, ktoré sú staré hneď na druhý deň a ich čítanie sa stáva pre dušu každého človeka záhubou.

Drahí bratia a sestry v Christu, spásanosné je predovšetkým to, keď sa čítanie duchovnej literatúry odzrkadlí v našom každodennom živote. Keď to, čo si prečítame, začneme aj plniť. Keď nebudeme o modlitbe len čítať, ale skutočne sa budeme aj modliť, keď nebudeme o pôste len čítať, ale budeme sa snažiť postiť a takto by som mohla pokračovať ďalej.

Nech nám v tomto našom úsilí pomáhajú náš všemohúci Otec a Presvätá Bohorodička, nebeská Kráľovná!

V pravej Christovej viere Jana

Listy valaamského starca schiigumena Jána

Štyridsiatyštvrtý list, 13.8.1949

Z Božej milosti som zdravý, Teba začala bolieť hlava, čo máš robiť, nič iné, ako sa podvoliť Božej vôli, všetky naše choroby máme iba a len z Božej vôle.

Hľa, aký je ten Tvoj X. Ukázal sa ako malodušný vojak, ale veď vojaci musia byť mužní! Áno, bez viery v Boha sa mužnosť nedá získať, lebo človek je stvorený na Boží obraz a podobu. Hoci ateisti sú mužní, ich mužnosť však nie je normálna, ale nemocná hrdosťou a pýchou. Nech ich poučí Pán.

Buď zdravá, a nech Ťa ochraňuje Boh. V modlitbe sa nezarmucuj, aj keď je neusporiadaná, stále sa prinucuj.

Štyridsiatypiaty list, 22.2.1950

Začal sa nám pôst! Všetci bratia budú prijímať v sobotu. Bohoslužby prebiehajú zbožne, spievame na dva chóry. Prvé dva dni sme jedli iba chlieb, zemiaky, a každý po jednej uhorky; v stredu na obed sme mali hrach so zemiakmi, samozrejme, že bez oleja; celý prvý týždeň pôstu nemáme večere. Moje zdravie je vďaka Bohu dobré, aj ostatní starčekovia sa držia, všetky dlhé bohoslužby vystoja, ale v tom týždni nepracujú.

Nech vám Boh svojou milosťou pomôže prežiť tento duši osožný pôst v kresťanskej zbožnosti.

Štyridsiatyšiesty list, 15.5.1950

List žene inoverca

Skutočne Christos vstal z mŕtvych!

Tvoj list som dostal 13.5. Keď som ho čítal, od radosti som plakal, milosť Božia, je to, že si sa upokojila, Pán Ti doprial prijímať eucharistiu. List som Ti písal nie z rozumu, ale s citom, lebo som cítil Tvoje nepokojné vnútorné prežívanie.

*Na Tvoje otázky druhého listu odpovedám takto: svojmu mužovi buď verná, nemeň (nepremieňaj) ho a počúvaj ho vo všetkom. Samozrejme, okrem pravoslávnych potrieb. O náboženských otázkach s ním nerozprávaj, ak by sám začal, odpovedaj, ale vedz, že najprv sa v myšlienkach pomodli k Bohu. **Uč ho nie slovom, ale cnostným kresťanským životom.** Nenúť ho chodiť do chrámu, ak si to bude želať sám, bude to niečo iné, buď milá a vdáčna, aj keby Ti*

neviem čo prekážalo. Modli sa za neho jednoducho, detsky: „Zachráň, Pane, a zmiluj sa nad mojím mužom X., ochráň ho a pouč ho“. Všetko ostatné nechaj na Božie milosrdenstvo a buď pokojná. Nech Ťa poučí Pán.

K jeho matke sa správaj s úctou a vážnosťou, ak povie niečo nepríjemné, snaž sa to pretrpieť. **Nerozprávaj s ňou o náboženských témach, lebo ináč stratíš svoj duševný pokoj. V hneve nič nerieš a ukonči rozhovor. Pod vplyvom hnevu vždy zhrešíš, nesprávne povieš a potom to budeš ľutovať.** Pamätám si veľmi dobre, akou si bola na Valaame ako pätnásťročná deva, zaujímalo by ma, ako vyzeráš teraz, ale, bohužiaľ, nejde to. Želám si vidieť aspoň Tvoju fotografiu s Tvojím manželom. Ak je to možné, pošli mi ju, veľmi rád si ju pozriem, pokiaľ som ešte živý.

Ale aký je príjemný aj tento písomný styk, aká dial'ka, a ako rýchlo každý list príde. Srdečne z celej duše ďakujem Tvojmu mužovi za liek, ktorý som síce ešte nedostal, ale dúfam, že čoskoro dostanem. Odovzdaj mu odo mňa môj srdečný pozdrav so želaním od Boha pevného zdravia a úspechov v jeho práci. Akou rečou sa dorozumievate? Vie po rusky?

Privolávam na Teba, moje duchovné dieťa, Božie požehnanie, s láskou v Christu spomínajúci a modliaci sa za Teba.

Spomínam aj Tvojho muža a jeho mamu. Nech vás ochraňuje Pán.

Štyridsiatysiedmy list, 8.11.1950

Tvoj posledný list ma potešil. Píšeš, že zomrieš ako kresťanka, želám si a modlím sa, aby sa tak stalo. Modli sa za svojho manžela, ale neobťažuj ho s tým a nehovor mu, aby sa stal pravoslávny; svojimi radami ho môžeš uraziť a od pravoslávia odradiť. Modli sa a spoliehaj sa na Božiu vôľu, a všetko ostatné nechaj na Božie milosrdenstvo. Ako sa mu darí na skúškach? Nemôžeš sa rozpamätat' na moju tvár, keď si bola na Valaame, ale ja si Tvoju pamätám veľmi dobre, a pamätám si aj na náš rozhovor a prechádzky po ostrove. Ver, že existuje Boh a večný, nekonečný, budúci život, a že ľudská duša je nesmrteľná, ani nestarne. Mám 77 rokov, ale cítim sa veľmi mlado. Tak to hovorí každý starec a starena, **duša oživuje telo, telo je zo zeme, a do zeme sa aj vráti, ale duša je od Boha a preto sa k Bohu vráti.** A pretože žijete v svetskom zhone, myslím, že je ťažšie myslieť na takéto myšlienky, snaž sa veriť celému Svätému Písmu.

Čo sa týka spevu v chráme, presvedč sa sama, pomodli sa, ako Ti srdce povie, tak postupuj. Píšeš ešte, že u vás sú cirkevné bohoslužby slávnostné, je to dobre, povyšuje to ducha. U nás tiež, keď máme sviatočné bohoslužby, slúži až pätnásť kňazov, a ako pekne sú oblečení. Fíni sa veľmi zaujímajú o naše bohoslužby.

Tvoj muž je na fotografii podarený, má dobrú dušu, lebo tvár je zrkadlom duše, a ty ako sa na tej fotke tváriš, prečo si si prihrýzla pery, a na hlave čo to máš, vôbec som nepochopil, aj cez lupu som na to pozeral a nezistil som, čo to je. Neposielajte mi lieky na srdce, nie som chorý tak, ako si myslíš, v lete som pracoval, a teraz chodím na bohoslužby, každý deň vystojím celé bohoslužby.

Vyslovujem vám veľké ruské ďakujem za liek na reumu, mnohí starci ho užívajú a pochvaľujú si ho.

Odpusť mi veľkodušne za to, že trochu meškám s odpoveďou na Tvoj list. Áno, teraz ťa obklopujú celkom iní ľudia; čo robiť, pretrp a prispôsob sa, a aby bol pokoj, závisí to iba od Teba.

Nech vás ochraňuje Pán Svojou milosťou.

Štyridsiatyôsmý list, 17.1.1953

Na Tvoj posledný list je pre mňa dosť ťažké niečo Ti naň poradiť. Teší ma, že v Tvojej duši sa rozhorel plamienok lásky k Bohu. Daj Boh, aby Ťa ten plamienok lásky k Bohu sprevádzal po celý život až po hrob. Snaž sa vydržať.

*Keď ste prišli do New Yorku, Tvoj muž našiel pravoslávny chrám a vydržal v ňom celú paschálnu bohoslužbu; ale teraz sa veľmi zmenil, ba dokonca nechce, aby si do chrámu vodila aj vášho syna. Na naše nešťastie musíme očakávať, že si nebude želať, aby si do chrámu chodila aj Ty. Aj keď je dobrým človekom, ako to píšeš, ale pod vplyvom svojich blízkych sa veľmi zmenil. **Lenže plamenná láska bez náboženstva je veľmi nespoľahlivá.** Je mi Ťa veľmi ľúto, že si sa dostala do takejto situácie. Len sa nezarmucuj a nebuď malodušnou, modli sa a nádejaj sa na pomoc Božiu a nebeskej Kráľovnej.*

O náboženstve s ním nerozprávaj... Na Teba s mamou privolávam Božie požehnanie, ak sa niečo udeje, napíš mi.

Štyridsiatydeviaty list, 30.6.1950

Povedali ste, že svätý Gregor Nisský píše: „všetky padlé bytosti, aj démoni, dosiahnu znovuzrodenia a navrátenia, a že budú spasení“. Povedal to ale v stave domnievania sa, no nie z pevného presvedčenia a viery. Svätá Cirkev túto mienku neprijala, u svätého Gregora túto myšlienku vyňala a zavrhla, ináč celé jeho učenie je čisté a pravoslávne. Ctihodný Varsonofij svojim žiakom hovoril: „Nemyslite si, že ľudia, hoci aj svätí, môžu dokonale poňať celú Božiu hĺbku. Apoštol hovorí: „Lebo z časti poznávame, a z časti prorokujeme“ (1Kor 13, 9). A tiež: „Ó, hĺbka bohatstva a múdrosti a známosti Božej! Aké nevyspytateľné sú Jeho súdy...“ (Rim 11, 33).

*Sväté Písmo hovorí, že bude večný život, ale aj večné mučenie, a my by sme tomu mali silno veriť a nespoľiehať sa na bohoslovecké podrobnosti kvôli nášmu ohraničenému umu a od vášní neočistenému srdcu. Svätý Ján Lestvičník píše: „**bratia, my pri odchode našej duše nebudeme obvinení z toho, že sme nerobili zázraky, že sme sa nezaujímalí o bohoslovie, že sme nedosiahli poznania, ale bez pochyby Bohu dáme účet za to, že sme neplakali nad svojimi hriechmi“ (slovo 7, kapitola 70).** Svätý Izák Sýrsky zase hovorí: „Ako pred na všetkých revúcim levom utekaj aj pred skúmaním dogiem“ (slovo 9). Na túto tému by som mohol písať ešte veľmi veľa, ale myslím, že toto bude stačiť.*

Päťdesiaty list, 2.2.1950

„Zástankyňa usilovnosti matka Pána Najvyššieho“. Dobrého zdravia želám, bohumilá služobníčka Božia!

Ešte stále si sa nenaučila viesť boj s nepriateľom ľudského pokolenia. Prišiel k Tebe so svojimi chytrými intrigami, a Ty dobre, že nepadneš do zúfalstva. Upokoj sa a nezarmucuj sa; to nepriateľ Ti iba v myšlienkach pripomína Tvoje predošlé hriechy; neprijímaj ich, jednoducho im nevenuj pozornosť, pozri, čo píše ctihodný Marek askéta: „Hriechy minulé, časom sa pripomínajúce škodia blahým a dôverčivým. Lebo, ak so sebou prinášajú žiaľ (zármutoč), odd'ávajú človeka od nádeje, a bez rozpakov mu do vnútra vkladajú predchádzajúcu škvrnu“. Ctihodný abba Dorotej povedal: „**ak nás vášeň trápi, nemali by sme sa nad tým rozpakovať; lebo zmätenosť je vecou nerozumnosti a hrdosti**“.

Najväčšmi zo všetkého sa boj hrdosti, lebo z hrdosti sa jasná hviezda stala satanom, a pre neho Pán pripravil večné muky. Keď nám nepriateľ núka myšlienky samochvály – iba vtedy je si potrebné pripomínať hriechy minulé, aby sme sa pokorili. Ako je povedané v Pateriku: jeden askéta, keď ho nepriateľ začal trápiť myšlienkami samochvály, si povedal: „Starec! Pozri sa na svoje smilstvo“. Tvoje

predchádzajúce úmysly Ti Pán odpustí, buď pokojná.

Začala si chorľavieť, čo robiť? Oddaj sa do Božej vôle: **choroby nám pripomínajú náš prechod do večnosti.** Želám Ti telesné zdravie a duševné spasenie, nech Ťa ochraňuje Pán.

Päťdesiat prvý list, 1951

Váš list som dostal práve včas. Úplne chápem, a spolocítim s vami vo vašom trápení. Čo robiť: ved' nie bez Božej vôle na nás prichádza, ak by nebolo trápenia, nebolo by ani spasenia, naše trápenie nás veľmi pokoruje, a všetkých a všade nasleduje, len v rôznych podobách. Cesty Božie sú pre nás hriešnych nepochopiteľné, žiaden um ich nedokáže vyriešiť: prečo nám Pán zosiela trápenie, jedným veľmi ťažké, iným zase ľahké. **Proti trápeniu je jeden prostriedok: trpezlivosť a modlitba, povedal ctihodný Marek askéta.**

Je našou veľkou chybou, že málo premýšľame o našom prechode do budúceho života, ved' celý tento náš život v tomto údolí náreku nie je ničím iným, ako cesta do večnosti a príprava na

ňu. Ó, večnosť, ty večnosť, nemajúca konca. Príšerne je tu, niekedy sa tu ťažko žije, postihujú nás ťažké trápenia a kruté choroby, vtedy aj niekoho napadne akoby potešujúca myšlienka: zomriem a toto všetko sa skončí, ale čo môžeme očakávať tam?

Pane! Ty, ktorý poznáš naše osudy, zachráň nás hriešnych. Amen! Písali ste: „poznáte moje trápenie, cez ktoré sa zachraňujem v modlitbách, veriac v Božiu milosť. Predstavujúc si Jeho blahu vôľu, prezieravo robíte všetko pre naše blaho“. Vyjadrili ste to veľmi dobre, až sa tlačia slzy do očí. Konkrétne iba tento spôsob nám uľahčí trápenie a odstráni zarmútenie. Čítate ctihodného Varsonofija Veľkého. Veľmi poučná kniha, celý svoj život ju čítam a nemôžem sa jej stále nabažiť.

Sväté Písmo môžu správne pochopiť iba čistí srdcom, oni chápu Božiu vôľu a zámer v Písme, ale ľudom so srdcom neočisteným od vášní poslúži ako kameň, o ktorý sa potknú.

Neprislúcha mi odpovedať na váš list, ale zabudol som na svoju nevedomosť, napísal som vám iba to, čo som mal na srdci.

pokračovanie nabudúce

preložil: pplk. Prof. Mgr. Marek Ignacik, PhD

Srbská pravoslávna cirkev chystá kanonizáciu trojročného dievčatka Milici Rakič, ktorá zahynula pri agresii NATO proti Juhoslávii

Srbské noviny vtedy písali, že bomby NATO zabili anjela. Trojročná Milica sa stala prvou obeťou vojenskej operácie, nazvanej Američanmi cynicky "milosrdný anjel", v Batajnici, malom mestečku pri Belehrade. Po šiestich rokoch sa v monastieri Tvrdoš vo východnej Hercegovine, vedľa ikon iných srbských mučeníkov, objavila freska zobrazujúca malinkú Milicu. Na freske je napísané: "Sv. novomučeníčka (zabitá) NATOm, dieťa Milica". Biskup zacholmsko-hercegovinský a prímorský Grigorij s biskupom Athanasijem

(Evtičem) z monastiera Tvrdoš vystúpili s iniciatívou svätorečenia malinkého dieťatka, aby bola pripočítaná k sboru svätých ako novomučeníčka. Milica je nevinnou obeťou, symbolom utrpenia, ktoré museli Srbi vytrpieť poslednej jari uplynulého tisícročia. Milica bola práve doma; stalo sa to večer; kúpala sa vo vani, keď priletel úlomok z neďalekej vybuchnutej bomby, preletel maličkým okienkom práve nad miestom, kde bola vaňa, a zabodol sa dievčatku do hlavy. Boli jej tri roky, tri mesiace, osem dní. Rada maľovala. Keď ju pochovávali, položili jej na hrob pastelky.

"Oni nedokážu tak zabíjať, ako my dokážeme milovať."

V srbských domoch mali vo zvyku, že keď zaznela siréna, všetci sa ihneď rýchlo pobozkali. Možno naposledy. Chceli opustiť svet vo vzájomnej láske. Jedine vďaka láske premáhali strach, nenávisť a poníženie.

Prečo by mala byť kanonizáciou Milica pripočítaná k mláďatkám betlehemským, ktoré boli zavraždené Herodesom? Bomby a rakety NATO mali za úlohu predovšetkým zničiť dušu srbského národa - čiže sväté Pravoslávie. Modlitba k mučenici Milici dokazuje, že sa *Herodesovia* prepočítali. Rovnako ako vždycky.

Dostojevskij uvažoval, ako je možné dosahovať i ten najvznešenejší cieľ, najblahodárnejší pre ľudstvo, za cenu, že tým bude trpieť jediný z maličkých a bezbranných, napríklad dieťa.

Karamazovská úvaha už sto rokov nedáva spať tým, ktorí túžia po spravodlivosti. V tejto úvahe je spomenutá i prostá a priesračná pravda Pravoslávia. My nemáme ambície privádzať ľudstvo k tým údajne "najvznešenejším" a "najblahodárnejším" cieľom. Vo svojich pozemských životoch vedíme každý svoj vlastný osud s cieľom preniesť ho zo zeme na nebo. Na túto cestu nás uviedol Christos; je obťažná a strmá, a kráčať po nej sa dá len s Jeho pomocou a vo vzájomnej pomoci blízkych.

Niektorí sú prekvapení - ale v skutočnosti je to úplne prirodzené - na tejto ceste obťažného výstupu k nebu nás stále sprevádzajú tí maličkí a bezbranní, a napríklad i deti, ktoré sú mučené a zabíjané satelitom navádzanými raketami a presne mierenými strelami...

(Podľa stati Sergeje Stefanova)

zdroj: www.ambon.or.cz

Preklad: Jana Tomášová

NIČIVÉ ÚČINKY FILIOQUE

Zdalo by sa, že Filioque bolo pridané do textu Symbola viery v dobrej viere. Tí, ktorí ho pôvodne vpísali do Kréda, dúfali, že tak zdôraznia Christovo plné Božstvo proti jeho popieraniu ariánmi. Lenže toto svojvoľné doplnenie ekumenického vyznania viery spôsobilo spustošenie cirkevného života. Keby nič iné, bolo hlavnou príčinou Veľkého rozkolu (schizmatu) . To preto, že Filioque narušuje učenie o Trojici a následne i učenie o Cirkvi. (Zásadná zmena v "projekte" má za dôsledok zmenu v "stavbe".)

Porušenie učenia o Trojici cez Filioque viedlo tiež k často oplakávanému zabúdaniu na svätého Ducha v západnej cirkvi, čo v 20. storočí viedlo k vzniku charizmatického hnutia. Ďalej má Filioque ničivé účinky na sviatosťné učenie a prax.

Svedectvo Písma

Podľa biblického svedectva je Boh zjavený ako Jeden Boh, ale je tiež zjavený ako tri rozdielne božské Osoby. V Písme je nám jasne ukázaný Boh Otec, Boh Syn a Duch Svätý, ktorý je rovný Synu a "od Otca vychádza" (Jn 15,26; a Jn 14,16).

Nie je ani potrebné hovoriť, že niektoré tieto slová o neopísateľnom Bohu sú ľudským jazykom. Ale človek k tomu potrebuje niečo povedať. Boh je skutočne neviditeľný, nevysloviteľný, nepochopiteľný aj nekonečný, ale Boh je aj Pán, ktorý sa nám sám zjavil. Vtelené Slovo hovorí ľudskými slovami; Slovo Božie je zapísané ľudskými slovami. Čo by to bolo za zjavenie, keby nebolo predstavené v ľudských pojmoch a zapísané ľudským jazykom?

Božie zjavenie by v jazyku prvokov alebo slonov, ba dokonca v jazyku anjelov ťažko malo niečo spoločné s ľudskou rasou!

Jazyk, ktorý Cirkev používa k reči o Bohu, je vsuktu ľudským jazykom, ale inšpirovaným ľudským jazykom, jazykom Bohom vybraným, skrze ktorý sa Pán dáva poznať. Pretože len Boh sám je absolútny, tento jazyk je "relatívny". Ale jazyk Božieho sebazjavenia je absolútne relatívny vo vzťahu k Bohu, zatiaľ čo vo vzťahu k tvrdeniu o Bohu je absolútne správny. Keď teda hovoríme o Synovi ako "zrodenom" z Otca a o Duchu "vychádzajúcom" z Otca, používame ľudskú terminológiu a ľudskú analógiu, lenže terminológia a analógia, ktorú nám Boh sám dal.

Sloveso "vychádzať", ako je užívané v Biblii a vo Vyznaní viery, býva často zamieňané so slovom "posielat". Povedané inak, ľudia radi zamieňajú večné vychádzanie svätého Ducha s časovým poslaním Ducha (poslanie na tento svet, kde existuje čas – v čase). Vychádzanie odkazuje na vzťah Svätého Ducha k Otcovi - Duch vychádza večne iba z Otca. Časové posielanie (misia), t. j. poslanie Svätého Ducha do nášho času a priestoru je úplne iná záležitosť.

Môžeme povedať, že Syn a Duch "vysielajú jeden druhého" do sveta i do našich životov. Lebo v časovom poslaní (misii) Svätý Duch prichádza z a skrze Syna, a to v tom zmysle, že Duch je vyslaný do sveta Synom. Zároveň však vidíme v Písmach zjavené, že sa Duch v pravý čas zúčastňuje vyslania Syna do sveta.

Ak sa stáva, že toto vysielanie Syna a Ducha do sveta býva nazývané "vychádzaním", potom takéto označenie „kalí vodu“. Potrebujeme zachovať jasné myšlienkové rozlíšenie medzi večným vychádzaním Svätého Ducha „z“ alebo „od“ Otca a jeho poslanie do sveta. Mnoho zmätkov okolo Filioque vychádza z nedodržania tohto rozlíšenia a neboli by sme prekvapení, ak by tí, ktorí pridali zmienený pojem do Vyznania viery, boli pomýlení práve v tomto bode. Duch je určite poslaný z a skrze Syna, ale Duch večne nevychádza ani z ani skrze Syna.

Predstava Písma o Synovi večne rodenom z Otca a o Duchu večne vychádzajúcom z Otca nám predstavuje Božstvo nielen ako jedno božské Bytie, ale aj ako rodinu troch rôznych Osôb. V pravoslávnom učení je Otec jediným zdrojom Božstva, ale Syn - večne rodený z Otca, a Svätý Duch - večne vychádzajúci z Otca sú rovnako tak Bohom. Poznáme Boha ako Jedného práve pre tento dôvod: Syn i Duch, ktorí z Otca vychádza, sa podieľajú plne a rovnako v Jeho jedinej podstate.

V krátkosti povedané: Písma, Vyznanie viery, otcovia aj svätá liturgia predstavujú Trojicu paradoxne - Boh je jedno Bytie v troch Osobách a táto Trojica je hierarchiou sebe rovných Osôb.

(Jednoduchý spôsob, ako načrtnúť rozdiel medzi Osobou a podstatou v Bohu je tento: "Osoba" ukazuje kto je Boh. Na otázku, kto je Boh, znie odpoveď: "Boh sú tri Osoby." "Podstata" ukazuje, čo je Boh. Na otázku, čo je Boh, znie odpoveď: "Boh je jedno Bytie.")

*Filioque má za následok zatemnenie biblického videnia Boha ako hierarchickej rodiny sebe rovných osôb. Svätý Duch sa stáva "súbehom", akýmsi druhom neosobnej sily, vyvierajúci z Otca i Syna, skôr než božskou Osobou, ktorá vychádza z Otca a ktorá je rovnocenným partnerom Syna. Preto sv. **Irenej Lyonský** hovorí o Synovi a Duchu Svätom ako o dvoch.*

Ak chýba Svätý Duch ako rovnocenná Osoba v Božstve, zostáva Syn, zreteľný Obraz Otca "osamotený". Trojica sa potom stáva "Dvojicou." To vedie človeka k chápaniu Isusa, buď iba ako ľudský obraz Boha, alebo v opačnom extréme ako "iného Boha." V oboch prípadoch je biblické videnie Trojice radikálne pokrivené.

Filioque a učenie o cirkvi

Pravoslávni teológovia už dlho nahliadajú na rímske učenie o cirkvi ako priamy výsledok Filioque. Pretože cirkev už ďalej nie je spoločenstvo sebe rovných, prebývajúcich spoločne v hierarchii cti, ale skôr jednoliatym kolektívom, ktorému vládne jedna osoba. Ako reakciou na to sa protestantská reformácia, i v súčasnosti široko rozšírená vzbura v rímskom katolicizme, posunuli do inej krajnosti. Cirkev vidí ako zbierku jednotlivcov, z nich každý si robí, čo chce, alebo ako demokratickú organizáciu, v ktorej vládne väčšina. Pravoslávne všeobecné trojičné videnie Boha je v oboch prípadoch stratené.

Môžeme si predstaviť obhajcu rímskeho videnia cirkvi, argumentujúceho: "Ale vaše pravoslávne poňatie Trojice potvrdzuje rímskokatolícke poňatie cirkvi: Ako je Otec zdrojom Trojice, tak je i pápež

zdrojom cirkvi." Pravoslávna odpoveď je, že v Trojici sú si Osoby rovné; Otec je - povedzme - prvý medzi rovnými.

Cirkev, reflektujúca trojičný model priamo vo svojej podstate, mala vždy jedného biskupa, ktorý bol prvým medzi rovnými. Ale v pravoslávnej Tradícii, zakorenenej v prvotnej Cirkvi to nebol nejaký zvláštny biskup (všetci biskupi sú nástupcovia Petrovi), ale ten z biskupov, na ktorom sa cirkev zhodla, aby bol prvým medzi rovnými. Prvým sídlom bol v prvotnej Cirkvi, samozrejme Jeruzalem, v ktorom držal primát sv. Jakub. Peter bol apoštolským zakladateľom katedry v Antiochii dlho predtým, než ako tvrdia rímskokatolíci, prišiel do Ríma. Pozícia Ríma ako prvej katedry sa vyvinula obecným súhlasom a táto pozícia bola formálne potvrdená prvými všeobecnými snemami. Keď sa, z pravoslávneho hľadiska, Rím odtrhol od pravoslávneho spoločenstva, stal sa – opäť obecným súhlasom - prvým medzi rovnými Konštantínopol.

Filioque a ostatné problémy

S pokriveným náhľadom na Trojicu prestávajú byť spoločnosť aj manželstvo vnímané ako vzťahy osobného spoločenstva, v ktorých sebe rovné osoby nachádzajú svoje miesto v hierarchii zodpovednosti, cti a autority. Tieto vzťahy sa stávajú kolektívom ovládaným tyranom, alebo na druhej strane chaotickým spoločenstvom, kde je každý človek sám sebe zákonom. (Ak nie je pravoslávie cudzie politickým tyranom a šovinistickým manželom, nie je to problém jeho teológie, ale skôr toho, že ľudia neaplikujú teológiu v živote tam, kde by, samozrejme, mali. Napríklad, Byzancia často dobre utvárala svoju spoločnosť na trojičných princípoch, cez všetky omyly a pády mnohých svojich vodcov.)

V mystických obradoch (t.j. tajinách) pravoslávnej cirkvi je dualita Syna i Ducha sviatostne symbolizovaná. Eucharistické posvätenie je božským úkonom Syna i Ducha, pretože chlieb a víno sú posvätené Slovom Otca a činom svätého Ducha. (Mimochodom, epikléza v pravoslávnej liturgii nie je samostatným posvätením (konsekráciou) - je to završenie a dokončenie posvätenia, ktoré je dokonané dvoma Rukami Otca - Slovom a Duchom.)

V obrade kresťanského zasvätenia, vo vode krstu, je krstenec navlečený do Synovho Tela pôsobením Svätého Ducha. Pri pomazaní myrom je pokrstený Svätým Duchom, aby bol "christom", t.j. pomazaným. („christos s malým ch“ znamená ešte aj to, že sa mu máme pripodobniť, podobať svojím životom. Máme byť christom s malým ch. Pozn. prek.) Vo všetkých mystériách cirkvi pôsobia Otcove dve Ruky v súlade.

Keby toto chápanie Syna a Ducha ako dvoch Otcových Rúk nebolo na západe stratené práve kvôli Filioque, nevyvstala by potreba opravného charizmatického hnutia, ktoré vzápätí vytvorilo svoje vlastné pokrivenie kresťanskej viery.

Iba jedno slovko, Filioque, ale pozrite sa, koľko škody narobilo a stále ešte robí! Nie je to otázka falošnej pýchy, lež základnej otázky viery. To je dôvodom, prečo ju pravoslávna všeobecná cirkev vždy videla ako zvrchovane dôležitú záležitosť.

Prevzaté z internetovej stránky:

<http://www.pravoslav.qts.cz/theolog/filioq1.htm>

Preklad: Elena Nemčíková

Prečo byť kresťanom?

Alexander Meň, 16.3. 2009

Alexander Vladimirovič Meň (1935-1990) bol ruský pravoslávny kňaz. Pochádzal zo židovskej rodiny, ale spolu s matkou ho v detstve tajne pokrstili. Celý svoj život intenzívne a mnohými spôsobmi šíril evanjelium, v dôsledku čoho bol neznámym útočníkom zavraždený. Na stránkach Revue Theofil som našla výber z interview s protestantským pastorom Markom Makarovom (Grosmanom). Alexander Meň porovnáva svoj pohľad na výnimočnosť kresťanstva s inými svetovými náboženstvami.

Otec Alexander, rád by som vám menom poslucháčov položil otázku, na ktorú často odpovedám sám: má byť človek kresťanom? Pokiaľ áno, potom prečo?

Povedal by som, že na to je len jediná odpoveď. Ide o to, že človek vždy smeruje k Bohu. Normálny stav človeka je byť v tej, či onej miere v spojení s Najvyšším, s Ideálom, dokonca aj vtedy, ak je tento ideál v ľudskom vedomí znetvorený, ochudobnený. A aj keď je úplne premenená v niečo svetské. Obdobie stalinizmu, maoizmu a iných -izmov cez všetko ukázalo, že človek, ktorému vzali Boha násilím, smeruje napriek tomu k pseudobohu. Zamieňa skutočnú vieru za modloslužebníctvo, ale predsa tu zostáva inštinktívne smerovanie k Bohu.

Celá záležitosť však bude vyzeráť inak, keď postavíme otázku takto: a prečo práve kresťanstvo?

Posvätné knihy?

Každé náboženstvo má svoje posvätné knihy, niekedy veľmi vzácných hodnôt, plné poézie a vzpínajúce sa k duchovným výšinám. Mnohé posvätné knihy Východu, povedzme Mahábhárata a Bhagavadgítá ako jej súčasť, budhistické sutry majú bohatý obsah a sú spísané veľkolepo, podivuhodným spôsobom. Čo ešte?

Umenie?

U nás teraz často privádza ľudí v nadšenie staré ruské umenie. Áno, ja ho tiež veľmi milujem a je pre mňa neoddeliteľné od celej duchovnej kultúry. Ale objektívne povedané, ak sa pozrieme na vec nie zaujato ako ja, ale z inej strany, potom umenie starého Grécka s jeho náboženstvom, umením indickej spirituality, všetky tie pagody, chrámy. ... A čo mešity - či v nich nie je krása? Bol som v Buchare, videl som tamojšie mešity: na nich je tiež akási pečať hlasu Božieho. ... Pokiaľ by sme sa držali estetických meradiel, potom kto vie - možno, že je to subjektívne hľadisko, ale možno na tom bude náboženstvo Dia a Athény lepšie. ... Existuje mnoho prekrásnych starých i nových stavieb u mnohých náboženstiev a kresťanstvo nemôže tvrdiť, že tu drží eso v ruke.

Prečo teda kresťanstvo?

Mravnosť?

Áno, iste. Ja som tiež rád, že sa dnes u nás cení vysoká mravná kvalita kresťanstva. Ale tvrdiť, že mimo hranice kresťanstva mravné hodnoty neexistujú, by bola lož a propaganda. Takto sa hovorí buď v rozpálení polemiky, alebo z nevedomosti.

Ja teraz tu nemôžem preberať mravné hodnoty všetkých možných národov. Bezpochyby vznešené etické idey obsahujú spisy stoikov, buddhistov. Pochopiteľne ich nájdeme v Starom zákone (ktorý je cez svoju spojitosť s kresťanstvom predsa len náboženstvom predkresťanským). Áno, zaiste sú tam i iné motívy. Áno, v Starom zákone je tvrdosť, ktorá, ako sa nám tvrdí, v Novom zákone nie je. To je tiež jeden

z príkladov nesprávneho chápania. Veď náš Pán Isus nebol nikdy sentimentálny a tvrdých odsúdení sa u neho nájde dosť. Len cez ružové okuliare môžeme čítať evanjelium a nepočuť hlas

volajúci: „Beda vám, farizeji a zákonníci!“ alebo: „Odídte odo mňa, zlorečení, do večného ohňa!“ Na tom nie je nič sentimentálneho! Kresťanská etika má však svoje zvláštnosti. A predsa, keby prišiel niekto nezúčastnený a začal porovnávať etiku kresťanstva a etiku napríklad stoicizmu (Epikura, Epiktéta, Seneku, ktorí žili takmer v dobe evanjelií), našiel by toho tam s evanjeliom mnoho spoločného, aj keď grécki filozofovia z neho nič nečítali.

V čom to teda je, prečo práve kresťanstvo?

Nebolo by lepšie trvať na stanovisku definitívneho pluralizmu rôznych náboženstiev? Na takomto stanovisku, že Boh sa dáva poznať alebo je poznávaný v akejkoľvek forme náboženstva? V tom prípade by zmizla aj (myšlienka a viera v) absolútnosť kresťanstva.

Tak teda: podľa mňa nedokazuje absolútnosť kresťanstva nič okrem jediného: okrem Isusa Christa. Každý z učiteľov, ktorí založili nové náboženstvá, nám totiž vraví pravdu; o tom som presvedčený. Vypočujme si, čo hovoria.

Buddha vraví, že dosiahol absolútnu odpútanosť po dlhých a namáhavých cvičeniach. Môžeme mu veriť? Môžeme, prečo nie, je to veľký muž, on to dosiahol. Grécki filozofovia hovoria o tom, ako práčne ľudský intelekt dospieva k idei Boha a duchovného sveta. To je pravda. Alebo Muhammad, ktorý hovoril o tom, aký bezvýznamný sa uvidel pred Bohom – keď sa mu Boh náhle zjavil, pripadal si pred Ním ako mucha. Dá sa mu veriť? Áno! A naraz je medzi nimi jediný, ktorý vraví sám svojím menom tak, ako menom Božím: „Ale Ja vám vravím“ alebo podľa Jána: „Ja i Otec jedno sme.“ Nič podobného žiadny z veľkých učiteľov svetového náboženského myslenia nikdy nehovoril. A tak jediný prípad v dejinách, keď sa Boh zjavuje skrze konkrétneho človeka v nejakej absolútnej plnosti, je prípad, ktorý máme v evanjeliu. Isus hlásajúci morálku, to je historický mýtus. Nemohli

by ho ukrižovať iba za túto vec. Isus, ktorý sám seba nazval Mesiášom? A prečo potom neukrižovali Bar-Kochbu, ktorý si tiež hovoril mesiáš? A bolo mnoho nepravých mesiášov. Čím vzbudzoval takúto lásku a takúto nenávisť? „Ja som brána,“ povedal. Brána do večnosti. A ja mám za to, že všetko, čo je v kresťanstve cenné, je cenné iba preto, že je to Christovo. To, čo v ňom nie je Christovo, náleží rovnakou mierou islámu alebo budhizmu. Každé náboženstvo je cesta k Bohu, tušenie o Bohu, približovanie človeka k Bohu. Je to vektor, vedúci zdola

hore. A zjavenie Christa, to je odpoveď. To je vektor, smerujúci z neba k nám. Na jednej strane sa nachádza v rámci dejín, na strane druhej je celkom jedinečný, ničomu nie je podobný. Kresťanstvo je jedinečné, pretože jedinečný je Christos.

Čo je najväčším pokušením človeka?

Moc! Túžba po moci, to je najsilnejší impulz k jednaniu a tiež najťažší hriech človeka. Za všetkými sociálnymi, politickými a kultúrnymi bitkami stojí túžba po moci. Freud sa chybné domnieval, že základom všetkého je libido, sex. Nič také! Milióny ľudí odmietlo sobáš, ale moc nikdy nikto neodmietol. To je dobré mať stále na pamäti. Celá ľudská civilizácia, postavená na dedičnom, prvotnom hriechu, v sebe uchováva túto túžbu po moci. I celá mágia bola postavená práve na túžbe po moci nad prírodou a človekom, rovnako ako naša technická civilizácia. Z hľadiska túžby po moci môžeme opísať celú svetovú históriu, a bude to pravda. Skúste sa zblízka pozrieť na akúkoľvek významnú historickú udalosť a rozhodne nemôžete prehliadnúť, akú kolosálnu úlohu pri nej zohrala túžba po moci. Je to niečo, čo človeka neopúšťa ani v starobe. Môže už stratiť záujem o jedlo, o mnohé životné radovánky, môže sa dokonca stať i nepohyblivým, ale moc zostáva tým jediným a posledným, čo je mu milé a drahé.

(pokračovanie nabudúce)

Preklad: Elena Nemčíková

Chirurgická operácia očami veriaceho

Podľa duchovno - mystickej skúsenosti

Prof. Dr. I. Andrejeva

Som lekár a veriaci pravoslávny kresťan. 12 rokov som trpel ťažkou chorobou a chronickým katarom žalúdka. V poslednej dobe mi už nepomáhali ani prísna diéta, ani žiadne lieky, a tak padlo rozhodnutie podrobiť sa podrobnému vyšetreniu a následnej operácii. Všetky klinické vyšetrenia potvrdzovali tú najzákernejšiu diagnózu – rakovina. Ako lekár som veľmi

dobre chápal, čo to znamená – jednoducho, môj život končí, ... prípadne mi niekoľkými ťažkými operáciami lekári oddialia bolestivú smrť. Bol som taký slabý, že som upadal do mdlôb.

Po všetkých tých vyšetreniach ma vyviezli na nemocničný balkón. Bol jasný, bezoblačný deň. Vysoko na nebi poletovali lastovičky, a dušu mi naplňal zvláštny

pocit, ktorý najlepšie vyjadrujú slová Puškina: „Smutno mi je, ale aj ľahko; môj smútok jasným sa zdá“. Bolo mi smutno, lebo život som miloval., ... miloval svojich blízkych, prírodu, to všetko,

čo bolo okolo mňa. Ale bolo mi zároveň aj ľahko, lebo som veril v Boha, v Jeho nekonečnú lásku, dobrotu, spravodlivosť a milosrdenstvo. Bolo pre mňa trýznením myslieť na to, že sa už čoskoro budem musieť rozlúčiť so životom. Ale môj zármutok sa rozplýval v nádeji, že na druhom svete je všetko oveľa krajšie., tak, ako o tom hovoril V. Solovjev: „Čo nevidíš, že všetko viditeľné – je iba odleskom toho, čo nevidíme? Že každý zvuk života – je iba pokazenou ozvenou slávnostnej ódy?“ Moja duša sa trápila. Duša zápasila s telom – telo chcelo žiť tu na zemi, ale duša nejasne túžila po inom svete. Moja večerná modlitba sa zmenila už len na upnutie sa na Boha...

Nasledujúci deň ma vyšetřil významný nemecký chirurg, ktorý po dôkladnom skúmaní stanovil diagnózu – nebola to rakovina, ale veľký vred na dvanástniku spojený s ťažkou gastritídou. Operácia však bola nevyhnutná. Dátum stanovil hneď na druhý deň. Zaviezli ma ku kňazovi, vyspovedal som sa, prijal Sväté Tajiny a poslúžili sme moleben k veľkomučeníkovi Panteleimonovi. Noc som už trávil na klinike. Zvyčajne majú ľudia pred

operáciou problém so spaním, preto sa dávajú lieky na spanie. Odmietol som ich, a celú noc som spokojne spal. Ráno ma previezli na operačnú sálu. Prežehnal som sa a v duchu som sa modlil: „Hospodine, do Tvojich rúk porúčam svojho ducha!“ a spokojne som zatvoril oči. V duši bolo ticho a pokoj. Po piatich hodinách od začiatku operácie som sa začal pomaly preberať. Bolo mi ako po operácii, každý pohyb spôsoboval bolesť... Akoby som sa bol predieral z temnoty a hľadal východ z akéhosi dusného údolia. „Sláva Bohu!“, - ďakoval som Hospodinovi, že všetko dopadlo dobre. Vtom mi napadla jasná myšlienka: „Musíš sa pomodliť k anjelovi strážcovi!“ „Anjel strážca, pomôž mi...!“

V tej bolesti som znova usnul. Udialo sa čosi, čo ťažko

vysvetliť. Nebol to sen, skôr akási komunikácia na hranici druhého sveta. Všetko, čo sa dialo, bolo naplnené hlbokým významom. Zrazu predou mnou stáli sv. prepodobný Sergej Radonežský a sv. veľkomučeník Panteleimon. Začal náš rozhovor., rozhovor bez slov, len výmena myšlienok. V duchu odpovedali na moje otázky – „Operáciu robil dr. Schtich, - hovoril sv. Panteleimon, - ale nôž som viedol ja, a sv. Sergej pomáhal. Veď dnes je jeho deň“ (operácia bola 5./18. júla). „Dnes nikto, okrem Hospodina, nevedel, či budeš žiť, či zomrieš... Skoro však príde znova

deň, o ktorom nikto z nás nevie, či umrieš, alebo ostaneš žiť“, - vravel sv. Panteleimon. „Keď sa ku mne modlia, môžem pomáhať, ale keď je v chráme ku mne slúžený moleben môžem pomáhať ešte viac. Dnes je nutné, aby dnes bol ku mne za teba odslúžený moleben. Musíš pochopiť to, čo sa píše v mojom tropáre – že nie som liečiteľom tela, ale aj duše“. - Ráno som ihneď poprosil rodinu, aby dali odslúžiť moleben k sv. veľkomyšľovníkovi Panteleimonovi. Prišla ďalšia noc. A v spánku ďalšie videnie – znova prichádza veľkomyšľovník Panteleimon. Začal rozhovor, skôr smutný monológ. - „Nebol slúžený moleben“, - začal smutne. – „Teraz je treba tri molebeny za sebou, ale aj tak príde veľké utrpenie“. (Ukázalo sa, že príbuzní nepochopili a moleben dali slúžiť až deň neskôr). – „Pozri, aké ohavnosti som vyrezal z tvojej duše!“ – povedal sv. Panteleimon a ukázal na dve misy. V tej veľkej, ktorá bola na zemi, ležali štyri odporne tvory podobné hmyzu, a v tej, ktorú mal Panteleimon v rukách, bol akýsi

odporný plaz, väčší ako dlaň. Bol polomŕtvy, zapáchal, ako keď sa rozkladá mŕtvola, iba jeho hlava (s podobou ľudskej tváre a hada súčasne) sa občas kŕčovito striasla. Jeho neobyčajne odporne oči, veľké a kalné, uprene hľadeli na mňa. - „Pozri, aké ohavnosti som ti vyrezal z duše, - stále opakoval svätý. – Je to hriech, ktorý žil v tvojej duši mnohé roky. Pozri, ako chce ten ničomný plaz ožiť a ovládnuť tvoju dušu“. Zrazu som sa prebral, ale tie odporne kalné oči, ktoré uprene hľadeli na mňa ma prenasledovali. Začal som sa prežehnávať a v mysli sa mi začali vynárať slová Evanjelia, keď Hospodin pred tým, než uzdravil malomocného, riekol mu: „Odpúšťajú sa ti hriechy!“ So slzami a s vdakou sa začínam modliť k Bohu. Ďakujem Hospodinovi za operáciu, aj za utrpenie, ktoré prišlo po nej. S pokorou prijímam všetko, čo mi pošle Boh, iba o jedno prosím: „Hospodine, očisť ma od každej škvrny! Daj mi silu prijať a unieť všetko, čo mi zošleš!“

O niekoľko dní sa môj zdravotný stav

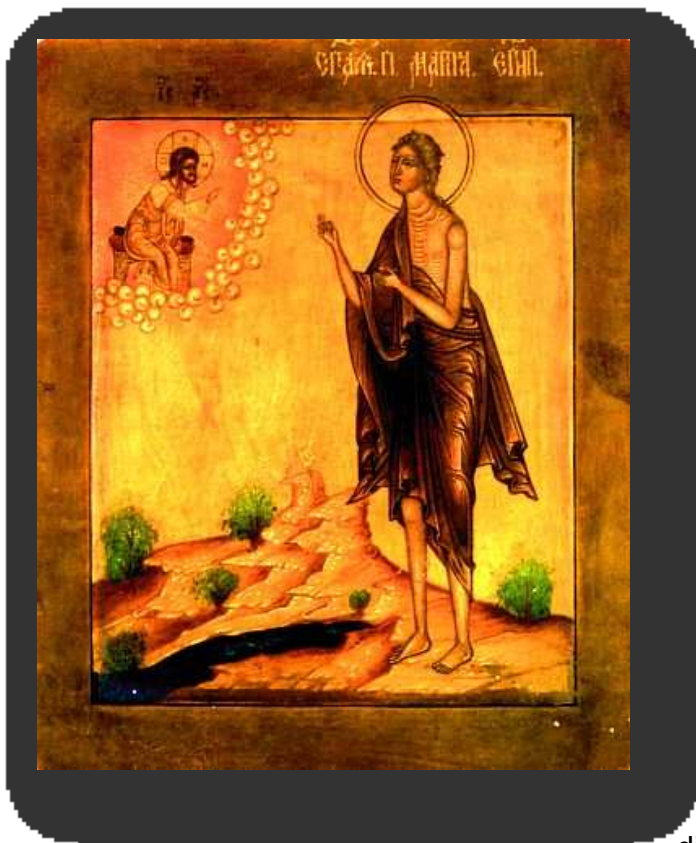
výrazne zhoršil.

Ako lekár som vedel, že nemám žiadnu šancu na uzdravenie: objavila sa obrátená peristaltika (obrátený posun obsahu čriev). V ušiach mi zneli slová sv. Panteleimona - „Nikto, okrem Hospodina, nevie, či ostaneš žiť“. Modlil som sa „Nech sa stane Tvoja vôľa, Bože!“, a v svojej unavenej

a zmučenej duši som sa pripravoval na smrť. Stal sa však zázrak. Moji príbuzní mi priniesli fotografiu otca Jána Kronštadského, aby som ho prosil o príhovor. S detskou vierou som sa modlil – „Upokoj, Hospodi, dušu vždy spomínaného otca Jána a na jeho príhovor ma uzdrav“. So slzami som pobožkal fotku a priložil ju k operovanému žalúdku. Zaspal som. A tu, pri svojej posteli, som pocítil prítomnosť otca Jána Kronštadského, v rukách držal bielu šálku a povedal: „Skrze čašu!“ Prebudil som sa a premýšľal, čo to znamená. Možno je treba sväté prijímanie z čaše, a potom zomrieť? Možno, skrze prijímanie sa uzdravím? Možno je treba prijať čašu utrpenia? Moja nechápavosť sa skoro rozptýlila – priniesli mi raňajky, ryžový vývar s cukrom, práve v takej bielej šálke, akú som videl v sne, v rukách otca Jána. Prežehnal som sa a prehltol dúšok posilňujúcej tekutiny., a zrazu, akoby sa niečo pretrhlo v mojom vnútri a bolo mi ľahšie. Lekári ešte robili nejaké opatrenia pre moje zdravie, ale ja som už vtedy vedel, že sa uzdravím. Dnes som úplne zdravý a sám liečim ľudí. Sláva Bohu za všetko!

„Pravoslavná Rus“ No 9/

Kázeň na 5. nedeľu po Pät'desiatnici

Sv. Theofan Zátvornik k dnešnému čítaniu z Evanjelia poznamenáva o tých Gergezenských (*alebo Gadarenských*), že nevidno žiadne nepriateľstvo ku Christovi, nevidno však ani viery; iba strach, ktorý na nich padol – choď si kam chceš, ale hlavne niekam preč od nás. Videli skazu stáda sviň. Obávali sa o svoj majetok. Vraveli si, že ak tu ten prorok zostane, kto vie, aké škody ešte narobí.

Je to obraz ľudí, ktorí v pokoji žijú so svojím majetkom. Takým ľuďom nič nechýba, nič nepotrebujú. Nemajú radi zmeny, nie je im príjemné, keď sa začne diať niečo, na čo nie sú zvyknutí. Boja sa

každého nového kroku.

Vyhýbajú sa všetkým situáciám, ktoré by ich stavali pred videnie Božieho pôsobenia. Schovávajú sa za svoju nevedomosť o Bohu, len aby mohli žiť po starom. Takých ľudí je, ktorí sa boja čítať Evanjelium, svätých otcov, zaviesť rozhovor na duchovnú tému, pretože cítia, že by to mohlo znepokojiť ich svedomie, ktoré by ich potom mohlo ponúkať niečo zanechať a s iným začať.

Gergezenskí pohania sú obrazom ľudí, ktorých srdce je spútané majetkom . Smutný pohľad. Evanjelium nás ale učí, že kto chce riešiť svoj večný osud, nemôže súčasne chcieť riešiť svoje majetkové pomery. Od života s Christom nikto nemá očakávať žiadny materiálny prospech.

Keď pozorujeme, ako sa nám duchovný život nedarí, vybavujú sa slová sv. Serafima Sarovského, ktorý na otázku, čo dnešným ľuďom chýba v ich duchovnom živote, odvetil: „Rozhodnosť.“ Áno, odhodlanie, pevné rozhodnutie - to je to, čo nás delí od dávnych otcov púšte. Pre svoju kolísavosť, s ktorou kráčame po duchovnej ceste, sú dnešní váhaví a neistí ľudia duchovne o toľko slabší než kresťanské pokolenie prvého tisícročia.

Boh chce navštíviť každého človeka a riešiť jeho osud a večný údel. Len slobodný človek je schopný ho prijať. Kto má dušu spútanú vášňami, bojí sa, že ho život s Christom pripraví o

mnohé potešenie, na ktoré je zvyknutý, a ktoré potrebuje ku svojmu životu a tak prosí Christa: „*Nepleť sa mi do života. Som spokojný. Nepotrebujem ťa.*“

Podľa avvy Dorotheja existujú tri vášne, z ktorých pochádza každý hriech. Zároveň sú to tri dôvody, kvôli ktorým človek odmietne Christa.

V staroslovienčine sú to tri "S":

- **sreboljubije** – túžba po peniazoch, majetku
- **slastoljubije** - túžba po rozkoši: telesnej i duševnej; po vzrušení, zábave
- **slavoljubije** - túžba po sláve, úcte; po moci; ctižiadostivosť.

V evanjeliu sú tieto tri dôvody, pre ktoré niektorí zavrhnú Christa, vykreslené na konkrétnych prípadoch:

- 1.) Gadarenskí odmietli Christa kvôli tomu, že boli pripútaní k svojmu majetku
- 2.) Príkladom spútania ľudskej duše slasťami je hodujúci boháč v podobenstve o chudobnom Lazarovi (*Lukáš 16,19-31*).
- 3.) Príkladom tej najzáľudnejšej z troch základných vášní – túžba po sláve, ctibažnosti – sú farizeji a zákonníci. Tí odmietli Christa, pretože ohrozoval ich postavenie v národe a usvedčoval ich z neznalosti, nechápavosti, atď.

Nájdeš vzácných ľudí, ktorí sa vzdajú majetku (koniec koncov majetok je bremeno); ďalších pár ľudí sa dokáže ovládnuť a skrotiť svoju túžbu po rozkoši, slasti z jedla, zábave (napr. kvôli kariére), ale kto sa skutočne vzdá túžby po moci, uznaní a úcte?

Všimneme si, že presne na likvidáciu týchto troch základných vášní sú zamerané mníšske sľuby. Proti túžbe po majetku je postavený sľub chudoby. Proti túžbe po rozkoši je postavený sľub čistoty. A na vládychtivosť je zacielený sľub poslušnosti. Preto sa o mníšstve hovorí, že oslobodzuje človeka. A preto sa dá práve medzi mníchmi nájsť tých najslobodnejších ľudí na planéte.

Prvé dve vášne dokážu skrotiť či uspať i nekresťanskí askéti. Tretiu vášeň, a hlavne pýchu, ktorá zo ctibažnosti pochádza, nedokáže nekresťanský askéta premôcť. Ďalšou vecou potom je vášeň nielen uspať, ale vykoreniť. To mimo kresťanskú sféru nie je možné u žiadnej vášne, pretože dielo vnútorného očistenia, prebudovanie a premeny človeka môže vykonať len blahodať Christova, resp. zjednotenie s Christom.

diakon Ján Tomáš

Prositeľná ektenia a stichiry na stichovne

Prositeľná ektenia

Bezprostredne za piesňou „*Spodobi, Hospodi...*“ pokračuje večerná bohoslužba prositeľnou (prosebnou) ekteniou, ktorá je akoby pokračovaním predchádzajúcej piesne.

Obsahuje v sebe detailné odkrytie existencie dobra, ktoré je potrebné pre súčasný, ale aj večný život.

Jej prvá prosba je poslednou (12.) prosbou veľkej ektenie. Preto sa javí ako jej pokračovaním. Okrem toho v nej prevládajú aj prosby za pokoj a končí sa takisto ako veľká ektenia. Jej prosby sa

zakoňujú slovami: „*U Hospoda prosim*“, spĺňajúc slová sv. apoštola Pavla: „*Predovšetkým teda žiadam, aby sa konali prosby, modlitby, prímluvné modlitby, vďaka za všetkých ľudí*“ (1Tim 2,1), a ľud odpovedá: „*Podaj, Hospodi*“.

Diakon prosí u Pána celý večer dokonalý, svätý, pokojný a bezhriešny, anjela pokoja, verného vodcu, ochrancu našich duší a tiel. Prepáčenie a odpustenie našich hriechov a poklesov, dobré a užitočné našim dušiam a pokoj svetu. Aby sme ostatný čas svojho života prežili v pokoji a pokání a svoj kresťanský život skončili bez bolestí, zahanbenia, v pokoji a dali dobrú odpoveď na strašnom Christovom súde (K. Nikoľskij, cit. dielo, str. 216).

Kňaz zakončuje túto ekteniu vozhlasmom: „*Jako blah i čelovikoľubec Boh jesi...*“ Potom požehnáva všetkých pokojom: „*Mir vsim*“. Ľud odpovedá: „*I duchovi tvojemu*“. Ďalej nasleduje výzva: „*Hlavy naša Hospodevi priklonim*“ a ľud odpovedá: „*Tebi, Hospodi*“. V čase sklonenia kňaz číta modlitbu „*hlavopreklonenija*“: „*Hospodi Bože naš, priklonivyj nebesa...*“ (Služebnik, str. 22-23).

V tejto modlitbe sú dve základné myšlienky:

- 1.) sklonenie hláv Pánovi je odpoveďou na nesmierne zhora zostúpenie samotného Pána, z výšky Jeho nevysloviteľnej slávy na zem, sklonačoho sa do podoby služobníka, obkoleseného nemocou (tu je vyjadrená dogma o kenóze – ponížení),

2.) zrieknutie sa vkladania svojich nádejí na stvorenstvo a plné vloženie seba a svojej spásy na Stvoriteľa.

Lebo len On jediný nás môže zbaviť pre dušu škodlivých pôsobení diabla a všetkých jeho zlých, temných síl a skutkov. Táto modlitba je obzvlášť mnohoznačná v obraze nastupujúcej noci, ktorá okrem svojej prirodzenej mystickej vlastnosti je symbolom noci smrti, keď nesmierne zosilnie nebezpečenstvo útokov diabolských duchov (V. I. Iljin, cit. dielo, str. 72).

Ďalej nasleduje vozhlas: „Budi deržava carstvija Tvojeho, blahoslovena i preproslavlena, Otca i Syna i Svjataho Ducha, nyní i prisno i vo viki vikov“. Ľud: „Amiň“.

Stichiry na stichovne

Za prosebnou ekteniou je stanovené spievať „stichiry na stichovne“, ktoré sú zobrazením tej osoby alebo udalosti, ktorej je zasvätená bohoslužba dňa. Berú sa z kníh: Oktoich, Minea, Triod pôstna alebo Triod kvetná.

Tieto piesne sa nazývajú stichirami na stichovne preto, že majú pred sebou verše (stichi) nie jedného známeho žalmu, ale verše vybrané z rôznych žalmov a iných kníh Svätého Písma, prislúchajúce sviatku, alebo odpovedajú tomu, k akému radu (liku) prináleží svätý. Ale prvá stichira na stichovne nemá pred sebou verš a za ňou nasledujúce ich majú (K. Nikol'skij, cit. dielo, str. 218).

Na každodennej večerni počujeme verše 122. žalmu (v. 1.-4.). Obsahom týchto stichír je posilnenie nádeje modliacich sa na Spasiteľa, oslavujú a odkrývajú vykupiteľské zásluhy Christa alebo cnosti spomínaných svätých. Podľa historického poriadku udalostí Starého Zákona sa tu hovorí o kráľoch a vodcoch vyvoleného izraelského národa, ktorí tu predstavovali nášho Pána Isusa Christa, ktorý je jediným Kráľom a Vládcom všetkého stvorenstva. Sú tu aj prorockvá o príchode Mesiáša, ktorý svojou smrťou na kríži vyslobodí tento svet z pút a väzenia diabla, hriechu a smrti. Potom tu vidíme Jeho svätú Cirkev, ktorú, ako sám Christos hovorí, ani brány pekelné nepremôžu (Mt 16,18). A preto aj vyznávame, že Jemu ako pravému Bohu náleží tá najväčšia úcta a sláva vo veky vekov.

V iné sviatočné dni roka v stichirách na stichovne sa ospevujú oslavovaní svätci, ospravedlnení ľudia Boží, s tým cieľom, aby veriacich upevnili v želaní hľadať a nachádzať ten blažený stav, ktorý je pripravený smrťou a vzkriesením Christovým spravodlivým ľuďom, ktorí počas svojho života na Zemi nezabúdali na svoje pravé poslanie, na svoje povolanie a vyvolenie, ktoré v duchu slov apoštola Petra sa usilovali viacej upevňovať (2Pt 1,10)

(Prot. P. Kormaník, cit. dielo, str. 53-54).

Tieto stichiry na stichovne majú charakter pochvalný – stichiry 8. hlasu zostavené z radu zvolaní „radujsja“, alebo žalostno-kajúcny – stichiry 2. hlasu a 5. hlasu. Inokedy je prvá stichira žalostná a ostatné pochvalné (Prof. M. Skaballanovič, cit. dielo, 1. hlava, str. 43).

Zakončujú sa piesňou pod názvom „*bohorodičen*“ alebo „*krestobohorodičen*“ na počesť Božej Matky ako Matky Kráľa neba a zeme – Isusa Christa.

Použitá literatúra:

1. Kormaník, P.: Liturgický rok v Pravoslávnej cirkvi. Prešov: PBF PU v Prešove, 1997, s. 53 – 54.
2. Iljin, V. I.: Vsenočnoje bdenije. Paris: YMCA PRESS, bez udania roku vydania, s. 72.
3. Nikoľskij, K., Posobije k izučeniju ustava bogosluženiija pravoslavnoj Cerkvi, Moskovskoje podvorije Svjato-Uspenskogo monastyrja, Palomnik pravilo very, 1995, s. 218.
4. Skaballanovič, M., Tolkovyj Typikon. Vypuski 1., 2., 3., reprintnoje izdaniije, Moskva „Palomnik“, 1995, 1. hlava, s. 43.
5. Služebnik. Bratislava: vydala Pravoslávna cirkev v Cirkevnom nakladateľstve, 1980, s. 22-23.

Pramatka veriaceho ľudu – Sára

Sára (hebrejsky: שָׂרָה) bola manželkou Abraháma a matkou Izáka. Jej pôvodné meno bolo Sarai. Meno Sára znamená vznešenú ženu a prekladá sa najčastejšie ako „kňažná“. Svojím charakterom, ktorý sa v jej príbehu na stránkach Biblie rozvíja, je to evidentné. Naozaj je to vznešená žena, hodná svojho mena¹.

O jej pôvode je známe len to, že bola Abrahámovou nevlastnou sestrou. Podľa židovskej tradície je Sára dcérou Háranovou, sestrou Melchy (Náchovova manželka) a Lóta².

Dlhé roky žili manželia v Egypte. A za ten čas vystupoval Abram ako Sarain brat. Bola totiž aj na svoj pokročilý vek veľmi pekná a on sa bál, aby ho nezabili, keby vedeli, že je jej manžel. Ale nebolo to až také šťastné riešenie. Sarai mu vtedy neradila, lebo považovala svojho muža za Božieho obľúbencu a čo robí, myslela, že robí dobre. Ale Abram sa v tomto s Bohom neradil. Ešte jeho viera nedozrela a ani Saraina. A tak vyšla pravda o ich manželstve najavo a faraón ich len kvôli Säre prepúšťa potajme a v pokoji.

Keď odchádzali, ešte vtedy Sarai a Abram, z Egypta do krajiny, ktorú im sľúbil Boh, Sára mala viac ako šesťdesiatpäť rokov. Bola bezdetná, hoci bohatá manželka váženého a uznávaného muža. Byť matkou bolo pranie, ktoré si veľmi želala, ale aj napriek Božiemu prísľubu sa im nedarilo počať vlastné dieťa. Nerozumela veľmi putu, ktoré mala spolu s mužom a Bohom, preto pochybila. Nevnímala seba ako súčasť Božieho plánu. Myslela, že len jej muž je Boží vyvolený a ona iba jeho žena. Boh bol pre ňu ďaleko a tak si myslela, že jeho prísľubu o prvorodenom synovi treba pomôcť. Nič sa predsa nestane, keď to bude chlapec od inej ženy, veď Boh Abramovi nezjavil, či bude od Sarai. A tak ponúkla mužovi svoju egyptskú slúžku Agar. Najprv o tom nechcel Abram ani počuť, ale potom ho Sarai presvedčila, a tak jej po prvýkrát ustupuje.

Hoci Sarain úmysel bol dobrý, veď chcela, aby rod jej muža mal potomka, ale spôsob, ako to chcela uskutočniť, ten nebol Bohu milý. A preto ani nevyšiel tak, ako si obaja predstavovali. Sarai totiž po čase začala brať Agar ako súperku a dávala jej pričasto najavo, že je iba slúžka. A slúžke sa to, samozrejme, nepáčilo, tak musel

² Novotný, A.: Biblický slovník R – Ž. Praha, 1992, s. 852.

Abram zakročiť a dohovoriť svojej žene. Nezabudol jej zdôrazniť, že jej miesto manželky nebude nikdy Agar ohrozovať. Pre neho bola jedinou jeho ženou iba Sarai. Týmito slovami načas spor medzi ženami utíchol, ale nie nadhlo, pretože Sarai bola žena, ktorá nemohla splniť mužovi ani sebe to, čo i tá posledná žobráčka dáva do manželstva. A to jej bránilo brať Agar iba ako „ženinu“, nie ako rivalku. Bola zronená svojou neschopnosťou byť matkou. Vtedy to bola veľká potupa pre ženu, pretože to bol u mnohým mužov dôvod, aby svoju manželku prepustili. Dnes sa niečo podobné stáva tiež, aj keď trochu inak. Ona však mala veľmi dobrého a spravodlivého muža a nemusela sa toho báť. Snáď práve preto mu chcela splniť tak náruživito toto pranie. Ak je však manžel mužom na svojom mieste, dokáže svojej žene pomôcť a presvedčiť ju o tom, že jej hodnota nie je len v materstve. Sarai sa cítila taká zahanbená a bezcenná. Zabudla pritom na Boží plán. Nestáva sa pričasto v našich chaotických až pustých životoch, že nemyslíme na Boha? A vtedy sme ako veľmi zúfali a nešťastní? Možno by sme sa mnohých veľkých skúšok v našom živote báli menej, keby sme sa obrátili k Bohu a z Neho čerpali silu ako z nekonečného prameňa.

Rovnako ako Sarai nebola ešte zrelá na pochopenie toho, že čo Boh sľúbi, to ako keby sa už stalo, aj nám treba veľa času, aby sme niektoré situácie v našom živote brali s nadhľadom. Je to veľmi ťažké, ale len tak dozrejeme a naučíme sa žiť naplno – teda žiť s Bohom. Ale prišiel tomu čas u Sarai, tak verím, že príde aj u nás.

Keď jedného dňa prechádzali popri ich stanoch traja pútnici, Sarai im nevenovala veľkú

pozornosť. Až keď ju oslovili, pobrala sa po Abrama a ten ju vyhrešil, že ich hneď nepozvala dnu. Sarai sa ale bránila, či má každého pozvať do ich šiatra, keď po okolí chodia všelijakí ľudia. Splnila však mužovo pranie a prichystala im so služobníctvom jedlo. Urobila dobre, lebo títo traja boli Boží poslovia. Jeden z nich Abramovi povedal o Božom sľube, ktorý sa čoskoro naplní a trochu ho aj pokarhal, že na tento sľub zabudol a on nemá právo o tom pochybovať. Tento dôverný rozhovor si vypočula Sarai, ktorá bola neďaleko a pochybovačne sa zasmiala tejto správe. Zapochybovala a tak, aj ona bola napomenutá, že nie je dobré nedôverovať v Božiu prozreteľnosť a to tým, že mala svojho syna pomenovať Izák – syn úsmevu³ alebo inak smiešok.⁴ Aj naše pochybovanie o Bohu má často následky, ale ktovie,

či to vôbec vnímame.

Keď teda Sára porodí syna, pomenujú ho s Abrahámom Izák. Jeho narodením v nich viera v jediného Boha podrástla a tak už nie sú Sarai ale Sára – vznešená žena a nie Abram ale

³ http://referaty.atlas.sk/vseobecne_humanitne/nabozenstvo/47021/?page=1

⁴ Novotný, A.: Biblický slovník A – P, Praha, 1992, s. 255.

Abrahám – otec národov. Veľký pokrok v ich živote a príchod potomka je aj pre nás v dnešnej dobe takýmto pokrokom. Samozrejme, ak to berieme ako výzvu. Život máme totiž prežiť naplno a tak, aby sme mali, čo Bohu dať, keď pred neho predstúpime. Aby zoznam bol plný lásky, nehy, obety, viery a nádeje.

Narodením Izáka sa zosilňuje nevraživosť medzi oboma ženami a Sára žiada muža, aby Agar vyhnal aj s dieťaťom, lebo sa jej nepáčilo, že sa vtedy už štrnásťročný Izmail posmieval Izákovi. Abrahám váha, lebo aj Izmail je jeho syn. Keď mu Boh vyjaví, že je to aj Jeho želanie, lebo jeho potomstvo bude hlavne od Izáka, vzal teda Agar s chlapcom a vyviedol ich z tábora. A tak došlo na Abrahámove slová, lebo on sa nechcel dať „dokopy“ s žiadnou inou ženou. Vedel, že čo Boh sľúbi, aj splní, ale my ženy sme niekedy príliš neodbytné a trváme na svojom, aj keď to nie je múdre.

Sára sa od tohto momentu môže spokojne starať o muža a syna. Niet súperky, ani jej posmievačného syna a naplnilo sa jej poslanie. Stala sa matkou a to ju naplnilo pokojom. Jej príbeh tu akoby končil, lebo niet výrazných slov o nej v Biblii, ale to možno aj preto, lebo už je v jej živote všetko urovnané. Dozvedáme sa, že umiera vo veku 127 rokov, keď má Izák 36 rokov a dostáva sa jej od rodiny veľkej úcty. Muž ju pochováva v rodinnej hrobke, ktorú pre nich sám kúpil od Chetejcov. Ide o jaskyňu na poli Machpéle v Chebróne v Kanaánskej krajine.⁵ Abrahámovi bola dobrou ženou, aj keď mala často svoj rozum a nechápala vždy jeho konanie. Hľadali a nachádzali spoločnú reč tak, ako sa spolu učili milovať a dôverovať Bohu. Sú príkladom manželskej svornosti, lebo napriek nedorozumenia, sa stále obracajú k sebe a usporadúvajú svoj vzťah v spolupráci s Bohom. Aj naše manželstvá by boli pevnejšie, keby sme prijali za nášho „poradcu“ Hospodina.

Sára predstavuje ženu, ktorá by sa v dnešnej dobe rozhodne nestratila. Jej odkaz pre nás: „Ja som po svojich chybách vždy o čosi zmúdrela a priblížila sa k Bohu. Urobte tak aj vy a budete odmenení a naplnení radosťou a pokojom“.

Čo je najvzácnejšie na svete? Láska, viera, nádej. Milujme ľudí okolo nás. Verme Bohu, že to, o čo žiadame, to dá. Vlievajme nádej tam, kde je to potrebné. A modlime sa, aby boli naše rozhodnutia v súlade s Božou vôľou. Len tak sa v nás rozhostí mier.

Mgr. Elena Nemčíková

Básnické okienko- okno do duše človeka

---

⁵ Biblia, Slovenská biblická spoločnosť, Banská Bystrica, 1991, s. 18

**Mýtnice podnebies (preklad -sprob.
21.03.2010) ***

Hriech jazyka je mýtnica prvá,
na ktorej sa duša vyšetruje.
Od démonov, zlohlasných trúbačov,
každé slovo, čo jazyk vypovie.
Netratí sa, ani nezabúda,
zvuk a obraz sa mu zachováva
Zlorečenie, slová na Boha rúhania,
kliatia strašné, kliatby pohoršenia.
Aj výskania, márne chlachotenia,
všetko duša znovu počuť má,
čo na zemi kedysi vyslovila.
Hrešiac Boha, ľudí alebo seba
a za čo sa nekajala.
Pred lúčením od tohto života,
počuť všetko to má od čiernych démonov
a vopred Božích svetlých anjelov.
Hanba ju bude ako plameň piecť,
lež stade sa viac nemôže utiecť.
Kým sa duša niečím neodpýta.

**Odpúšťanie (o milosti) (preklad Prológ
27.02 = 12.03.2010) (*10)**

Odpúšťajme ľuďom, nech nám Boh odpúšťa
na zemi sme všetci len dočasní hostia.
Márne sú modlitba a dlhé postenia,

a hriechy si svoje nevykúpi.
Akže nemá iné dobrodenia,
akže nemá viery a pokánia.
Duša sa nemôže ospravedlniť,
ani krok nahor' urobiť.
Lež prepadá démonom, v naručí,
do noci strašnej, noci bez úsvitu,
k domu plaču, večného škrípania.
Ale ak má iné dobrodenia,
ale ak má viery a pokánia,
ale ak má bázeň a modlitby,
tak sa duša do výšin vydvihuje.
Povýšená Božimi anjelmi.

-
- *preklad, (str. 1. a 2. od 46) povodina Sv. Vladija Nikolaj "Mitarstva" - kako ih je objavila prepodobnom Teodoru blažena Teodora posle svoje smrti " - Rukumija 2001*

** Eph. 6. 12, 13 Podľa svätotočovského učenia , až od IV. storočia, podanie o mýtniciach pochádza od čias apoštolov

bez milosti pravej a bez odpustenia.
Hriechy sú malomoc*, Boh je lekár pravý,
koho Boh očistí, toho aj oslávi.
Každú ľudskú milosť Boh milosťou odplatí,
bez milosti hynie, kto hriech hriechom vráti.

Hnojom sa nečistí zahnojená rana,
ani tma neženie zo temnice mračna.
Ale čistý balzam ranu zaceľuje
a temničné mraky svetlo rozburuje.
Milosť je ako liek ťažko zranenému,
každý jej je rada, ako v tme svetielku.
"Netreba mi milosť!" bezumný hovorí
a o milosť jaská, keď ho bolesť morí.
V tej milosti Božej, každý sa rád slní,
veď nás Božia milosť k životu prebudí.

(Ochridský Prológ Sv. vладыku Nikolaja
Žičského)

Prológ - Hymna 5.03 (18.03) (*14)

Anjeli sú bratia naši len starší a lepší.
Vôľa Christa Spasiteľa, to je aj ich vôľa.
Jasavejší od svetlosti, chytřejší, svetlejší
a viac od horského vzduchu ľahší
a sviežejší.

Odetí do svetlosti svojho Stvoriteľa,
neúnavní robotníci skutkov Hospodina.
Starostlivosť o nás ľudí, starosť im jediná,
ako Bohu priviesť naspäť blúdivého syna.
A tých svojich mladších bratov, z ďalekej
cudziny,
navrátiť do radostnej, rodnej domoviny.
Michael ten Archistrateg*(vojvoda), prvý
medzi prvými,
čo zornička medzi hviezdami, on je medzi
anjelmi.
Ku kajúcemu on sa náhli, Bohu ho podvihne,
koľkokoľvek je kajúcnikov, všetkých on
pristihne.
Slúžiť, slúžiť a len slúžiť- radosť je to jemu,
prednejšie je aj na nebi slúžiť bližnému.
Služba, ktorá život kriepi a matku veselí,
služba, ktorú ozdobujú nevädnuce vence.
Anjelom je táto služba radosť a veselie,
že o slávu Božiu ide, ľuďom na spasenie.

zo srbčiny preložil Pavel Djurčok

OZNAM

PRAVOSLÁVNÁ CIRKEV OZNAMUJE VŠETKÝM, ŽE SVÄTÉ LITURGIE SA V BANSKEJ BYSTRICI A VO ZVOLENE KONAJÚ STRIEDAVO: JEDNU NEDEĽU V BANSKEJ BYSTRICI V NÁHRADNÝCH PRIESTOROCH V AGENTÚRE SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NA ULICI 9. MÁJA Č. 74 (BÝVALÉ DETSKÉ JASLE) SO ZAČIATKOM O 9:30 HODINE. ĎALŠIU NEDEĽU VO ZVOLENE V KAPLNKE ZVOLENSKÉHO ZÁMKU O 10 HODINE. ĎALEJ VÁM OZNAMUJEME, ŽE SA VO VOJENSKEJ KAPLNKE VO ZVOLENE SLUŽIA SVIATOČNÉ VEČERNE, UTRENE A SVÄTÉ LITURGIE. PODROBNEJŠIE INFORMÁCIE DOSTANETE NA TELEFÓNOM ČÍSLE: 0903 170 583. TEŠÍME SA NA VAŠU ÚČASŤ. CHRISTOS MEDZI NAMI!

Zodpovedná redaktorka: *Mgr. Jana Tomášová, Jesenského 16, 974 01, Banská Bystrica,*

e-mail: jankasom@szm.sk

www.pravoslavie.sk